

# Genomgång av tavlorna i Enuma elish

---

## Tavla 1

Wikander konstaterar att eposet ”börjar i urtillståndet, i den kaotiska situationen innan det ordnade kosmos vi bebor hade uppstått”<sup>1</sup>. Jag frågar mig vari består det kaotiska? Det som sägs är att:

”När ovan himlen inte hade kallats  
och nedan jorden inte nämnts vid namn  
då Apsu, den först som avlade dem  
och Mummu-Tiamat, som födde dem alla,  
blandade sina vatten till ett,  
hade inga betesmarker samlats, inga stråbäddar fanns.  
När inga gudar hade blivit till,  
inga namn nämnts och inga öden bestämts,  
då skapades gudarna i deras inre.” (rad 1-9)

Jag noterar inget kaos från början, snarare stilla ro och harmoni. Strid och hotande kaos är vad som följer efter det lugna urtillståndet. Apsu-sötvattnet och Tiamat-saltvattnet låter sina vatten blandas, gudar avlas och föds. Det är ju då konflikterna börjar efter det lugna urtillståndet.

Wikander menar att det ursprungligen fanns bara urprinciperna, att man inte ska betrakta Apsu och Tiamat som gudar. Men läser man texten anser jag det är tydligt att de är mer än principer från första början. Apsu avlar, de kallar gudarna sin avkomma och Tiamat kallar Apsu sin make<sup>2</sup>. Har de varit annat än gudar tidigare så nämns det inte i den text som är bevarad.

Heidel menar att Mummu inte var ett annat namn på Tiamat utan deras son som skulle representera en slags dimma som steg upp från vattnen.<sup>3</sup>

Namn-givandet är centralt i eposet. Att få ett namn innebär att få en roll, en plats och funktion i världen.<sup>4</sup> Mummu är ett svåröversatt tillnamn som kan förklaras som ”den skapande”. Ibland beskrivs hon som ett kosmiskt vattendrag och ibland som en vildsint drake.

Wikander hävdar vidare att ”De två urprinciperna glider samman och ur denna förening kan världen skapas.”<sup>5</sup> Inte heller nu kan jag hålla med. Det sägs inte att världen skapas, det sägs att ”gudarna

---

<sup>1</sup> Wikander 2005, 10.

<sup>2</sup> rAd ....

<sup>3</sup> Heidel 1951, 3.

<sup>4</sup> Wikander 2005, 10, 21.

skapades i deras inre". Det är ju det som enligt texten sker när vattnen blandades, inte att världen skapas. Världen existerade tydligen, men den var dysfunktionell. Men det är inte heller det slags "skapande" som sker när vattnen blandas, alltså att världen organiseras, struktureras<sup>6</sup>, får namn. Ordet för skapa är "ibbanu" och det kommer från en rot som betyder bygga eller skapa. Wikander påpekar att det inte är det bibliska medvetna skapandet som det här handlar om.<sup>7</sup> Jag noterar också att det sägs att Apsu avlade gudarna och att de kallar dem sin avkomma<sup>8</sup>, det är alltså det som skapar de nya gudagenerationen.

De första fyra gudar som skapas: Lahmu och Lahamu samt Anshar och Kishar är fyra anonyma gudar utan kult. "An" är det sumeriska ordet för himlen och "ki" för jorden. "Shar" betyder horisont.<sup>9</sup> Den femte är Anu, himmelsguden, han är den förste betydelsefulla guden som i sin tur ger upphov till vishetsguden Ea med binamnet Nudimmud. Han kallas också Enki, en magiker och den klokaste<sup>10</sup> av gudarna. Han överträffar sina föräldrar och blir den första verkligt store guden.

Handlingen är sen den att de unga gudarna stör föräldragenerationens sömn och Apsu går och klagar till Tiamat och ber henne ta livet av de unga gudarna. Men det vill hon inte. Apsu ger sig inte utan uppmuntrad av sin ämbetsman, Mummu, bestämmer han sig för att ändå förgöra sin avkomma. Men Ea genomskådar deras planer och genom en magisk besvärjelse så får han Apsu och hans ämbetsman att somna varefter han dödar dessa två. Ett fadermord sker alltså och i och med detta är det bara Tiamat kvar av föräldragenerationen. Enligt Heidel är denna ämbetsman samtidigt Apsus och Tiamats son som nämns i början.<sup>11</sup>

Ovanpå resterna av Apsu grundar nu Ea sitt tempel där han bosätter sig tillsammans med sin hustru Damkina. I det templet avlas Marduk, den kommande hjälten, som från första början är överlägsen alla andra gudar. Marduk är redan från första början mäktigare och mer skräckinjagande än alla andra gudar. Hans farfader Anu gjorde honom dubbelt gudomlig. Han överträffade alla andra gudar på alla vis, när han rörde sina läppar flammade elden. Han hade fyra ögon och fyra öron. Han var klädd i tio gudars strålgans.

Han är en stormgud och utrustas med fyra förskräckliga vindar som åter stör Tiamat. Vis av tidigare misstag beslutar hon nu att gå till angrepp och skapar en demonhär som hon sätter under en tidigare okänd Qingu som hon nu tar till älskare och hon utropar: "Konungadöme över alla gudar har jag lagt i din hand, du är den störste, du är min berömde make". Han får också den viktiga ödestavlan som symbol för sin makt.

---

<sup>5</sup> Wikander 2005, 11.

<sup>6</sup> Walton 2011, kolla sidan.

<sup>7</sup> Wikander 2005, 78.

<sup>8</sup> Rad 29, 34.

<sup>9</sup> Wikander 2005, 79.

<sup>10</sup> "A mastermind" Heidel 1951, 4.

<sup>11</sup> Heidel 1951, 4.

## Tavla II

Ea får reda på vad Tiamat gjort och går till sin farfader Anshar för att varna honom. Ea repeterar den långa beskrivningen av demonarmén och upphöjelsen av Qingu från tavla I (33 rader). Situationen är den att "alla" gudar gått över till Tiamats sida, också av Anshars egen avkomma. Ea anklagas av Anshar för att ha orsakat situationen, men Anshar lugnar sig småningom när Ea vist försvarar sig. Han sänder iväg Ea för att med besvärjelser betvinga Tiamat, men det misslyckas fullkomligt. Ea blir skrämmd redan av Tiamats skrik och vänder om. Han ber Anshar sända någon annan. Anshar sänder sen Anu. Nu repeteras i stort sett ordagrant Eas rapport (15 rader) vilket innebär att expeditionen är lika resultatlös.

Intressant är att efter Eas rapport ropar Anshar i vrede, men efter Anus likadana rapport blir han tyst, ser mot marken och skakar sitt huvud.

Jag noterar en liknande variation när först Ea och sedan Anu sänds ut. Ea sänds ut med följande ord:

"Min son, dina gärningar är värdiga en gud.

Ett våldsamt oövervinnerligt slag är du mäktig...

Ea, dina gärningar är värdiga en gud.

Ett våldsamt oövervinnerligt slag är du mäktig ...

Gå mot Tiamat och stilla hennes anfall,

Må hennes vrede lugnas av din besvärjelse."

Medan Anu sänds ut med följande ord:

"Du käraste son, du gudomliga vapen och krigare,

vars styrka är stor, vars anfall är oövervinnerligt –

skynda nu mot Tiamat, stå du själv mot henne!

Lugna hennes inre, må hennes hjärta bli stilla!

Om hon inte lyssnar på dina ord –

Tala då bönfällande ord till henne, så att hon kan bli lugn."

Här kan man även notera rörelsen från övermod mot ödmjukhet gentemot motstånderskan och hennes demoniska arme. Jag uppskattar denna litterära skicklighet när man med hjälp av repetition och variation tydliggör det man vill.

Nu träffar Ea i hemlighet sin son Marduk och får honom att anmäla sig till Anshar för att utmana Tiamat.

Anshar fylls av gläde när han ser Marduk. Här kallar Marduk honom "min fader" och "min fader skapare" samt "skapare". Han ber Anshar fröjdas för "Tiamats nacke ska du snabbt trampa ner" vilket repeteas ordagrant.

Belöningen Marduk begär är

"sammankalla rådet och upphöj mitt öde"...

"Med mina ord ska jag bestämma öden istället för er!

Må inget jag skapar bli upphävt!

Må mina läppars ord varken ändras eller tas tillbaka"

Detta återspeglar det som utlovades Qingu i slutet av tavla I.<sup>12</sup> Marduk vill alltså överta Qingus position.

---

<sup>12</sup> Rad 155-160.

## Tavla III

Nu sammankallas gudaförsamlingen för att utropa Marduk till konung. En repetitiv stil präglar tavlan stark med flera långa repetitioner återkommer. Bl.a. beskrivningen av Tiamats arme återkommer ordagrant inte en men två gånger. Dess skräckinjagande intryck hamras verkligen in hos åhöraren av detta epos. Marduks krav att bli gudarnas konung om han segrar repeteras också ordagrant. Totalt repeteras detta tre gånger: först en gång i tavla II och nu två gånger i tavla III.

”Om jag ska vara er förkämpe,

Om jag besegrar Tiamat och räddar era liv,

Sammankalla rådet och upphöj mitt öde!

Sätt er med glädje tillsammans i Ubshu-Ukenna<sup>13</sup>.

Med mina ord ska jag bestämma öden istället för er!

Må inget jag skapar<sup>14</sup> bli upphävt!

Må mina läppars ord varken ändras eller tas tillbaka”

Tavlan avslutas med att gudarna dricker, blir glada och avslappnade och bestämmer då slutligen hans öde, vilket ju innebär att bli deras konung.

Man bör notera att tavlans slut är en återklang av dess början. När Anshar ber sin ämbetsman Gaga hämta de andra gudarna för att de må samlas, äta och dricka och bestämma ödet för Marduk. Tavlan avslutas med att detta realiserar.

Man kan även notera att titeln ”ämbetsman” här dyker upp på nytt. Förra gången var det Apsus ämbetsman ”Mummu” som nämndes och vi vet alla hur slutet blev för honom. Kanske titeln här nämns för att inge nyfikenhet och förväntan. Hur går det den här gången?

## Tavla IV

Tavlan inleds med att Marduk får tecknen på sin konungavärdighet. ”Vi ger dig konungadöme över det hela och allt”<sup>15</sup>. Marduk ger prov på sin makt och besvärjelsekraft genom att befälla en

---

<sup>13</sup> Platsen för gudarnas rådförsamling.

<sup>14</sup> ANET översätter ”bring into being”.

<sup>15</sup> Rad 14.

stjärnbild<sup>16</sup> att förintas och den förintas. "Han talar igen och den skapades på nytt". När gudarna såg denna demonstration ger de honom sin hyllning och utropar "Marduk är nu konung" och han ges oövervinnerliga vapen med hälsningen: "Gå – hugg av Tiamats liv!"

Sedan beskrivs hur "Gudarna hans fäder, bestämde Herrens öden.

De lät honom ta framgångens och maktens väg."<sup>17</sup>

Alltså var det ännu andra gudar som bestämde Marduks öden.

Efter detta beskrivs hur Marduk utrustas med sina mäktiga vapen: bågen, pilen, klubban, ljungelden, nätet, de olika vindarna. Han sänder ut de sju vindar han skapat, eller som ANET översätter "brought forth" för att röra upp Tiamats inre. Tiamats inre var saltvattnet. Sedan "lyfte han floden, sitt stora vapen. Han steg upp i vagnen, den fruktansvärda, oövervinnerliga Stormen." Noteras bör att det är Marduk, hjälten, som har storm och floden<sup>18</sup> som fruktansvärda. Det är han som sänder sina vindar för att röra upp vattnen i Tiamats inre. Det är alltså inte Tiamat som är det stormande, svallande, hotande havet, trots att hon är saltvattnet. Hon är förskräcklig minsann som kommer fram i beskrivningarna av henne och hennes armé, men hon beskrivs inte som ett hotande, svallande hav på något sätt. Tvärtom så störs hon just av de vindar som Marduk sänder som rör upp hennes inre. Det är ju tydligt mot hennes vilja, och används som ett medel i attacken mot henne. Stormen, floden och de fruktansvärda vindarna – det är Marduks, storm-gudens, bidrag.

Marduk går till angrepp och han och om än hans rustning beskrivs skräckinjagande blir han förvirrad när han närmar sig Tiamat.

"Herren närmade sig, han såg Tiamats inre.

Han sökte få reda på Qingu, hennes makes, plan.

När han såg förvirrades hans tankar.

Hans vilja var splittrad, hans handlingar var förödda"<sup>19</sup>

Men Marduk utmanar inte desto mindre Tiamat på envig vilket leder till att hon blir som besatt och utstöter höga skrik. Marduk använder sina vapen, bl.a sitt nät och den onda vinden som han använder för att hon inte ska kunna stänga sitt gap varefter de vredgade vindarna fyller hennes inre. Därefter skjuter han iväg pilen som splittrar hennes mage, hugger upp hennes inre och sliter sönder hjärtat. I och med detta är hon besegrad och nu splittrar han hennes trupp som skingras och tas till fånga. Demonhorden sätter han näsrep på och binder deras armar. Qingu binder han och räknar bland deras fångar, han tar ifrån honom ödestavlan – "som inte var hans", "förseglar den med ett sigill och håller den mot sitt bröst."

---

<sup>16</sup> Heidel översätter "garment". Heidel 1951, 7. ANET översätter images.

<sup>17</sup> Rad 33-34.

<sup>18</sup> I ANET: "flood-storm".

<sup>19</sup> Rad 65-68.

Då som det sista som tavla IV beskriver vänder han åter mot Tiamat:

”Han vände åter till Tiamat, som han hade besekrat.

Herren trampade ner Tiamats nedre delar.

Med sin skoninglösa klubba krossade han hennes skalle.

Han högg genom hennes blodådror

och lät Nordanvinden bära blodet som goda tidender.

Hans fäder såg – de gladde sig och jublade.

Skänker och gåvor bringade de honom.

Herren lugnade sig: han undersökte hennes lik.

Han delade den monstruösa formen och skapade visa ting.

Han splittrade henne i två, som en fisk för torkning.

Hälften av henne satte han upp som ett tackelse för himlen.

Han spände upp huden och satte dit väktare

och sade åt dem att inte släppa ut hennes vatten.”<sup>20</sup>

Här kan vi först notera att ”lät Nordanvinden bära blodet som goda tidender” är en återklang från tidigare i tavla IV då de utsett Marduk till konung, gett honom oövervinnerliga vapen och sagt

” Gå – hugg av tiamats liv!

Låt vinden bära hennes blod som goda tidender”<sup>21</sup>

Annars är det här den första sekvensen som behandlar något som tangerar det Bibelns skapelseberättelse beskriver. Han splittrar alltså Tiamats kropp i två – som en fisk för torkning. Hälften av henne satte han upp som ett tackelse för himlen. Han spänner upp huden och sätter dit väktare så att hennes vatten inte kommer ut.

Det är alltså tydligen huden som han spänner upp, eller hälften av henne. Väktare sätts ut.

Här sägs alltså inte något annat, inte att den andra halvan är jorden t.ex. Bara att huden (eller hälften av henne) spänns ut som ett tackelse för himlen.

---

<sup>20</sup> Rad 128-140.

<sup>21</sup> Rad 31-32.

Heidel noterar att denna akt är något sumererna tillskrev Enlil, den personifierade luften<sup>22</sup>, för det är atmosfären som, placerad mellan skyn och jorden håller de båda isär.<sup>23</sup>

Efter detta avslutas tavlan med att Marduk går igenom himlen och gör en avbild av Apsu, Nudimmuds boning som blir den Stora Helgedomen, Esharra.

”Han gick genom himlen och undersökte de heliga platserna.

Han gjorde en avbild av Apsu, Nudimmuds boning.

Herren mätte upp Apsus byggnad.

Han grundade den stora helgedomen, som dess like, Esharra.

Den Stora Helgedomen, Esharra, som han skapade, är himlen.

Anu, Enlil och Ea lät han bo i sina tempel.”

---

<sup>22</sup> "the personified air". Heidel 1959, 12.

<sup>23</sup> Heidel 1959, 12. Heidel hänvisar i fotnot 4 till artiklar av Kramer och Jacobsen.



## Tavla V

Tavlan inleds med att Marduk enligt Wikander<sup>24</sup> skapar stjärnorna och de andra himlakropparna. Sådär översätter han de fyra första raderna:

”Han skapade ställningar för de stora gudarna.

Stjärnorna, deras avbilder, ställde han upp i stjärnbilder.

Han bestämde året, han drog dess gräns,

För var och en av de tolv månaderna satte han upp tre stjärnor”

I ANET<sup>25</sup> översätts raderna såhär:

He constructed stations for the great gods,

Fixing their astral likenesses as the Images.

He determined the year by designationg the zones:

He set up three constellations for each of the twelve months”

Jag anser det inte troligt att Wikander har rätt i att skapelse av stjärnorna avses. Det är ”ställningarna” för dem som konstrueras/skapas. Wikander säger nog i sin egen kommentar att det är just de astrologiska positionerna som gudarna tänks ha i sin manifestation som himlakropp som avses<sup>26</sup>. Stjärnorna är manifestationer av gudar och Marduk skapar ju inte här nya gudar. Det som avses tror jag är det som texten säger nämligen att han ordnar stjärnorna i stjärnbilder. Detta är ju också en manifestation av hur Marduk använder sin makt som han förhandlade till sig:

”Med mina ord ska jag bestämma öden istället för er!

Må inget jag skapar<sup>27</sup> bli upphävt!”

Att Wikander säger att Marduk skapade stjärnorna och alla himlakropparna tror jag beror på att det är lätt att omedvetet tvinga in texten i Enuma elish under bibliskt tänkande. Att man utgår från den bibliska texten och vad som händer där och så tolkar man utombibliska texter utgående från att de berättar om samma processer. Är detta inte orsaken är det för mig svårt att förstå varför man skulle hävda att tavla fem inleder med att berätta om stjärnornas skapelse, när det enligt mig är uppenbart att den inte gör det. Eftersom stjärnorna är manifestationer av gudar, som Wikander också skriver<sup>28</sup>, skulle ju Marduk behöva skapa gudar som sedan manifesteras i nya stjärnor – och det gör han inte.

---

<sup>24</sup> Wikander 2005, 14.

<sup>25</sup> ANET, 67. Översättning av E. A. Speiser.

<sup>26</sup> Wikander 2005, 93.

<sup>27</sup> ANET översätter ”bring into being”.

<sup>28</sup> Wikander 2005, 93.

Jag antar att det är av samma orsak Wikander översätter med "skapa" även om han noterar att det ju inte är ett skapande av biblisk modell som avses<sup>29</sup>. Jag menar inte pga. det ovan sagda att Wikander menar att den bibliska texten är tidigare än Enuma elish.

"I hennes (Tiamats) mage skapade han zenit" jfr "he established" i ANET<sup>30</sup>.

Sedan kommer vi till månen. Wikander översätter "Han skapade månen och anförtrodde natten åt honom" medan vi läser i ANET "The moon he caused to shine, the night to him entrusting". Igen möter vi samma mönster. Wikander översätter "skapade" vilket högst troligt leder tankarna till att först fanns det ingen måne, så skapar Marduk den varefter den existerar. I ANET:s version får man inte samma uppfattning. Han gör att månen lyser, natten anförtros honom. Det han gör är att få månen att lysa, det fenomenet skapar han.

När man läser fortsättningen får man nog mera vägledning i hur man ska tolka texten. Den fortsätter:

... "Han tilldelade honom nattens juvel, för att bestämma dagarna.

Varje månad, utan uppehåll, ska du markera med kronan..." osv<sup>31</sup>

Läser vi vidare så blir det allt klarare att här fortsätter Marduk i sin nya roll som suverän härskare att bestämma öden. Han tillskriver först stjärnorna och nu månen dess roll och funktion.

Vad gäller namn och namngivande kan vi notera att hitintills har vi inte stött på att Marduk eller någon annan gud ger namn åt något, men nog nu i tavla fem tilldelar roll, funktion och uppgift. Detta är något förvånande eftersom eposet inleds med att konstatera att inget fått sitt namn. Nu tilldelas roller av Marduk, men han ger inte namn som en skild handling – som sker i skapelseberättelsen.

Nu är 20 rader fragmentariska men Wikander noterar att under dessa installeras solen<sup>32</sup>

Sedan följer några intressant rader från rad 45.

"När han hade bestämt dagarna...

Och satt ut gränser för dag och natt

Spott från Tiamat...

Marduk skapade...

Han band ihop det till moln och lät dem flöda av vatten.

Att resa upp vindar, att låta regnet falla,"

---

<sup>29</sup> Wikander 2005, 98.

<sup>30</sup> ANET, 68.

<sup>31</sup> Wikander 2005, 57.

<sup>32</sup> Wikander 2005, 58.

Vi kan jämföra med ANET:

”After he (had appointed) the days (to Shamash),  
(And had established) the precincts of night and d(ay),  
(Taking) the spittle of Tia(mat)  
Marduk created (...) ...  
He formed the c(louds) and filled (them) with (water).  
The raising of winds, the bringing of rain (and) cold.

Marduk har alltså fortsatt med att tilldela roller och funktioner – tillskriva öden. Helt i linje med att han även tilldelade månen en roll och funktion, inte skapade den i ”biblisk mening”.

Men sedan, vad gör han? Han formar moln och fyller dem med vatten, han reser upp vindar som för med sig regn eller kyla. Om jag tolkar det fragmentariska rätt så är råmaterialet för detta antagligen Tiamats spott. Det intressant är att Enuma elish här uttrycker att regnet kommer från vattenfyllda moln, inte från fönster i himlavalvet eller annars från vatten ovanför täcket/Tiamats hud.

Efter detta beskrivs bland annat hur Euftrat och Tigris börjar flöda ur Tiamats ögon<sup>33</sup>. Han lade ner hennes huvud och satte ett berg över det. Han formar höga berg vid hennes juver, hennes skrev håller fast himlen osv. Av detta får vi i alla fall klarhet i att man tänkte sig att den andra halvan av Tiamat åtminstone var på jorden, eller så var det jorden.

Efter att Marduk uträttat allt detta så grundade han helgedomar och gav åt Ea. Ödestavlan hämtade han som gåva åt Anu. Marduk visade alltså tacksamhet gentemot de som understött honom. Därefter hyllas Marduk storligen och

”Han beströk sin kropp med olja.

Han iklädde sig sin storhets klädnad,

konungamaktens strålgång och en skräckinjagande krona.<sup>34</sup>”

Sedan avslutas tavlan med att Marduk vill bygga sitt eget palats ett eget tempel som ska vara ”mitt emot<sup>35</sup> Esharra som jag byggde ovanför er<sup>36</sup>”. Detta är Babylon – de stora gudarnas boningar.

---

<sup>33</sup> Wikander påpekar att här finns en lek med ordet ”inu” som kan betyda både öga och källa. Wikander 2005, 95.

<sup>34</sup> Rad 92-94.

<sup>35</sup> Kan också översättas ”avbild”. Wikander 2005, 97.

<sup>36</sup> Rad 120.

## Tavla VI

Här möter oss direkt den sista skapelseakten, människan skapas. Till vad? Jo för att avlasta gudarna från deras tunga börda. Man bör notera att det är Ea som skapar, inte Marduk, men Marduk är den som lägger fram planen. På så sätt, påpekar Wikander, lyckas författaren kombinera de äldre traditionerna där det är Ea som skapar människan med sin nya version där Marduk är den stora hjälten.

”När Marduk hörde gudarnas tal

drev honom hans hjärta att skapa visa ting.

Han talade sitt ord till Ea,

vad som var i hans hjärta upprepade han och meddelade

Honom:

Blod vill jag trycka sammas, ben vill jag skapa.

Jag ska låta en urmänniska stå upp, hans namn ska vara

Människa!

Jag skall skapa urmänniskan<sup>37</sup>.

Han ska bära gudarnas bördor, så att de kan få vila.”<sup>38</sup>

Men Ea för själv planen vidare:

”Ea svarade honom och talade till honom.

För att låta gudarna sova berättade han en plan:

Må en, deras broder, lämnas ut!

Han må förgöras, så att människor kan skapas.”<sup>39</sup>

Marduk kallar då sammangudarna och frågar dem:

”Vem var det som startade kriget,

---

<sup>37</sup> Uttrycket ”urmänniska” är ett lån från sumeriskan ”lullu” och betecknar den första primitiva människan. Wikander 2005, 97.

<sup>38</sup> Rad 1-8.

<sup>39</sup> Rad 11-14.

som fick Tiamat till uppror och började striden?

(25) Må han lämnas ut som startade kriget.”<sup>40</sup>

Och svaret blir:

”Det var Qingu som startade kriget,  
fick Tiamat till uppror och påbörjade striden.”<sup>41</sup>

Detta konstaterar Wikander kan betraktas som en vit lögn<sup>42</sup>. Inte desto mindre så rapporteras att:

”De band honom och höll honom fast inför Ea.

De lade på honom straffet och högg genom hans ådror.

Av hans blod skapade han mänskosläktet

lade på dem gudarnas mödor, och gudarna blev befriade.”<sup>43</sup>

Syftet med människan. Dess roll i universum är således att betjäna gudarna och där har människan sin roll, funktion och värde. Jorden med dess gröda finns således också där för att gudarna ska få sin föda som människan ska förse dem med.

Detta storverk betonas egentligen inte som människans skapelse utan som gudarnas befrielse, det är det viktiga och stora. Människan är bara instrumentet för detta och har inget värde i sig, som människa. Det ser man tydligt i gudarnas reaktion på vad som skett:

”Nu, Herre, när du har gjort oss fria –

hur kan vi visa dig vår tacksamhet?

Vi ska göra dig en helgedom...”<sup>44</sup>

Och Marduk gensvarar:

”Gör då Babylon som det verk ni begärde,

Låt dess tegel formas, bygg helgedomen hög!”<sup>45</sup>

---

<sup>40</sup> Rad 23-25.

<sup>41</sup> Rad 29-30.

<sup>42</sup> Wikander 2005, 15.

<sup>43</sup> Rad 31-34.

<sup>44</sup> Rad 49-51.

Och det som gudarna börjar bygga är Esagila, Apsus avbild.

När byggnaden står färdig låter Marduk gudarna sitta i ett gästabad och Marduk proklamerar: "Detta är Babylon er boning.

Sjung lyckligt där, sätt er i glädje!"<sup>46</sup>

Marduk förevisar där sina vapen, bl.a. den konstfärdiga bågen som Anu prisar och namnger och konstaterar att "på himlen ska hon synas". Detta är ju givetvis regnbågen som sätts på plats.

Sedan hyllar alla gudar ännu Marduk och ger åter konungamakten över alla gudar åt honom.

"Hans herravälde ska vara störst, han ska inte ha någon like. Han ska vara herde för det svarthövdade folket, sina skapelser. För alltid ska de tala om hans verk utan att glömma."<sup>47</sup>

Vidare:

"Han ska låta det svarthövdade folket tjäna honom,

så att undersåtarna må vara kloka och åkalla sin gud

och vara uppmärksamma på gudinnan när han befäller det!

Må matoffer bäras till deras gud och deras gudinna!

Må de inte bli bortglömda, må de utfodra sin gud!

Må deras land stå fram, må de bygga sina helgedomar!

Det svarthövdade folket skall vara uppdelat bland gudarna – men med vilket namn vi än åkallar honom skall han vara vår gud!"<sup>48</sup>

Mänskans primära uppgift är således mycket klar – att arbeta i gudarnas ställe, att bygga deras tempel och utfodra dem.

Efter detta går texten över mot proklamerandet av Marduks 50 namn. Men innan äras han som den som "skapar betesmarker och vattenplatser, som gör deras stallar rika" åter noterar jag samma skillnad i val av översättning då ANET översätter "who provides grazing and drinking places, enriching their stalls".<sup>49</sup>

Texten fortsätter med att hylla Marduk

"som med sitt flodvapen besegrade de fientliga och räddade gudarna, sina fäder, ur farorna.

---

<sup>45</sup> Rad 57-58.

<sup>46</sup> Rad 72-73.

<sup>47</sup> Rad 106-08.

<sup>48</sup> Rad 113-120.

<sup>49</sup> Rad 124.

Han ska sannerligen kallas Sonen, gudarnas sol<sup>50</sup> – i hans strålande ljus ska de för alltid vandra.

Folket som han skapat, varelser som andas – på dem lade han gudarnas mödor, så att de kunde vila.”<sup>51</sup>

Här ges Marduk ära för folket han skapat<sup>52</sup> även om det på samma tavla tidigare klart kommit fram att det var Ea som skapade människan – dock som Marduks idé.

Efter detta avslutas den sjätte tavlan med inledningen av uppräknigen av Marduks femtio namn och deras innebörd. Wikander påpekar att proklamerandet av dessa namn ansågs som det viktigaste inom eposet<sup>53</sup>

---

<sup>50</sup>I ANET kallas flodvapnet ”Flood-storm” och Marduk kallas ”Son of the Sun – most radiant of gods is he.”

<sup>51</sup> Rad 125-130.

<sup>52</sup> I ANET: ”he brought forth”.

<sup>53</sup> Wikander 2005, 21.

## Tavla VII

Den sjunde och avslutande tavlan inleds med fortsättningen av uttalandet av Marduks 50 namn.

Det första på tavlan är av intresse för oss "Asari" av den anledningen att det omnämns som "utsädets och växternas skapare"<sup>54</sup>, grönskans frambringare". Han är även en självständig gud<sup>55</sup>.

Flera andra namn förknippas med att samla fruktbart land på olika sätt. T.ex Gil, han som samlar ihop jättelika sädeshögar, som skapar spannmål och får, som ger landet säd.<sup>56</sup> I ANET översätts det dock som ... "who brings forth barley and millet"<sup>57</sup>, furnishes the seed of the land". Skillnaden i val av översättning följer samma mönster som tidigare i jämförelse mellan Wikander och ANET där Wikander har en förkärlek till skapa, som ger associationer till "skapa", medan bring forth för mer tankarna till en gud som välsignar växtligheten, men inte är dess skapare. Spannmål och får är, enligt mig, ett märkligt par och det bör finnas starka språkliga skäl till att välja en sådan översättning om korn och hirs eller andra sädesslag är en möjlig översättning.

Agilimma är den "som skapade jorden ovan vattnen, som grundade de övre tingen"<sup>58</sup>, men det översätts helt annorlunda i ANET: "Who creates the clouds above the waters, makes enduring aloft". Jag kan bara beklaga min brist på kunskap i akkadiska och sumeriska och kan inte bedöma vilkendera översättning som är mera trovärdig. Den förståelse som ANET återger är ju en återklang i vad som kommer fram i tavla V<sup>59</sup>, medan den tanke som Wikander för fram är inte tidigare presenterad i eposet. Huruvida detta stöder ANETs översättning må vara osagt, men varianterna visar att översättningen inte är otvetydig.

Jag nämner ännu "Mummu, himlens och jordens skapare"<sup>60</sup>. Detta är alltså betydelsen av ordet Mummu, vilket Wikander<sup>61</sup> noterar. Denna skapande kraft är inte "ex nihilo" utan "tillverkande".

Sedan slutar eposet med en uppmaning att inte glömma eller försumma eposets budskap.

"Fadern ska upprepa dem och lära ut dem till sonen."<sup>62</sup>

...

"Han får inte försumma gudarnas Enlil, Marduk –

så skall hans land blomstra och han själv vara säker."<sup>63</sup>

---

<sup>54</sup> Här använder även ANET "Creator of...".

<sup>55</sup> Wikander 2005, 14.

<sup>56</sup> Rad 78-79.

<sup>57</sup> Korn och hirs

<sup>58</sup> Rad 83.

<sup>59</sup> Rad 49.

<sup>60</sup> Rad 86. Här använder även ANET "Creator of...".

<sup>61</sup>

<sup>62</sup> Rad 147

<sup>63</sup> Rad 149-150.



Och så till sist avslutas hela eposet med detta

”Man ska sjunga sången om Marduk,  
som besegrade Tiamat och tog makten”.<sup>64</sup>

## Slutsats

Slutordet säger också entydigt ut vad som är eposets budskap: Hur Marduk besegrade Tiamat och tog makten. Detta är huvudbudskapet och det är mycket tydligt att det är så även utan detta uttryckliga uttalande. Huvudtemat är inte världens skapelse. Det är inget skapelseepos i den bemärkelsen. Dock skapas nog världen, men det sker genom att Apsu avlar barn åt Tiamat när ”deras vatten blandas” och hon föder fram nya gudar. Detta föregås av urtillståndet som är lugnt och harmoniskt, men universum fungerar inte, inget har fått sitt namn, alltså sin funktion. Av Tiamat tillverkas efter att hon slaktats av Marduk himlavalvet och jorden. Detta är ju motsägelsefullt om man betänker att eposet börjar med att inget ännu fått sitt namn. Om jorden tillverkas av Tiamat fanns ju inget man kunde ge ett namn ens i början. I början fanns i så fall ingenting av vårt materiella universum. Stjärnorna, månen och solen är manifestationer av gudar och skapas inte på annat sätt, men Marduk ordnar dem i stjärnbilder och bestämmer deras öden. Han befäller månen dess gång och antagligen även solen även om de raderna saknas. I eposets handlingsdel nämns inte om att växtlighet eller djurliv skapas överhuvudtaget, men vi noterade att en del av namnen Marduk ges i slutet har att göra med skapare av växtlighet. Djurlivet noteras dock inte om man bortser från Wikanders översättning där han får med får, men inget annat djur, varken fågel eller fisk.

Detta kunde innebära att man ger omdömet att det är ett dåligt skapelseepos, man missar en hel del i den logiska helhetsbilden. Men eftersom det inte är ett skapelseepos utan ett epos om Marduks upphöjelse så ska man inte bedöma det som ett skapelseepos utan som vad det säger sig vara: man må sjunga sången om Marduk, som besegrade Tiamat och tog makten! Det som sägs om skapelse eller tillverkning av tingen är givetvis av intresse och vi kan få viss insikt i hur akkadierna såg på tingen, men alla tecken tyder på att skapelsesekvenserna är inkluderade med avsikt att illustrera Marduks väldiga makt, inte för att beskriva hur det vi ser kommit till<sup>65</sup>. Inser vi detta faller bitarna på plats och vi kan njuta av ett mycket skickligt sammanställt epos som lyckas inkludera såväl urgammalt material med nyare stoff och omforma det till ett epos som svarar mot intentionen bakom: nämligen att proklamera Babylons och Babyloniens totala världsherravälde med dess gud Marduk som idol.

---

<sup>64</sup> Rad 161-162.

<sup>65</sup> Kitchen 1977, 26.

## Skapelsetemat - sammanfattning

Dock vill jag sammanfatta vad Enuma elish säger om skapelsen, eftersom den behandlas. Vi ska ju jämföra den med Bibelns version:

Allt utgår från de två ursprungsprinciperna eller gudarna Apsu och Tiamat. De föder fram nya gudar som senare blir råmaterialet för jord och himmel, moln och regn (Tiamat). Stjärnorna, månen och solen skapas inte som fysiska entiteter utan är manifestationer av gudarna. Marduk ordnar dem bara, alltså bestämmer gudarnas öden. Att tolka stjärnorna innebär således att utläsa gudarnas vilja. Mänskorna skapas för att tjäna gudarna.

Alltså är universum till för gudarnas skull och mänskorna tillkommer enbart för att överta gudarnas börda och befria dem från denna börda.